

Ringerike kommune

RUTINE OG VEILEDER FOR HÅNDTERING AV MISTANKE OM SEKSUELLE OVERGREP I BARNEHAGE

26.10.2015

RUTINEBESKRIVELSE

Rutinebeskrivelser	Kommentar
<p><u>Skriv ned</u>, inkl. dato og tidspunkt det du observerer/blir fortalt så objektivt som mulig. Ikke still ledende spørsmål, men «fortell meg, hvordan». Vær tydelig og ærlig ovenfor barnet</p>	<p>Viktig med hensyn til senere dokumentasjon og troverdighet.</p> <p>Se tips til spørsmål side 13.</p>
<p><u>Informer leder</u> om mistanken.</p>	<p>Så raskt som mulig!</p>
<p>Ved mistanke om et overgrep, skal <u>styrer/daglig leder kontakte barnevernstjenesten direkte.</u></p>	<p>Det er leders ansvar å melde videre.</p> <p>Melding til barneverntjenesten skal alltid skje i samråd med styrer/daglig leder. Dersom styrer/daglig leder ikke vil gi opplysninger om bekymringen til barneverntjenesten, har den som er bekymret et selvstendig ansvar for å informere barneverntjenesten, jf. barnehageloven § 22.</p>
<p>I akutte saker med fare for bevisforpillelse, kontakter leder politiet direkte.</p>	<p>Hvis man er i tvil om bekymringen til barneverntjenesten vil være tilstrekkelig for å gi barnet god nok beskyttelse raskt nok, skal man i tillegg kontakte politiet.</p>
<p>Barnevernstjenesten vurderer videre behandling og gir tilbakemelding til den som har tatt opp saken.</p>	<p>Barnevernet samarbeider med politiet i forhold til videre saksgang.</p> <p>Se vedlagte rutine for barnevernstjenestens håndtering av mistanke om vold.</p>
<p>Informasjon og oppfølging</p>	<p>*Leder i kommunale barnehager informerer kommunalsjef. Kontakte kriseteam?</p> <p>* Leder i private barnehager kontakter styreleder, bedriftshelsetjeneste, kriseteam? Se egen rutine.</p>
<p>Akutt: Kontakt politiet for hjelp til å vurdere anmeldelser/arbeidsrettslige skritt/legge saken bort, de kan også kontaktes for generelle råd og veiledning tlf. 02800/ Barneverntjenesten tlf. 32 11 74 00 eller barnevernsvakta: 91 11 46 00 mellom 15.00-22.00 hvor saken også kan drøftes anonymt. Legevakt/overgrepsmottak tlf. 32 11 11 11</p>	<p>Anbefaler barnevernet eller politiet at vi går videre med saken, skal Rådmannen/kommunalsjef for barn og unge kontaktes, dette gjelder kommunale barnehager. Private barnehager handler etter egen rutine.</p>

INNHOOLD

Forord	3
1.0 Hva er seksuelle overgrep?	3
1.1 Juridisk definisjon	3
1.2 Psykologiske definisjoner	4
1.3 Fysiske og psykiske tegn	4
1.3.1 Små barn 0-2 år	5
1.3.2 Barn 3-5 år	5
1.3.3 Barn 6-12 år	6
2.0 Barn i risikosituasjoner	6
3.0 Barn som begår overgrep	7
3.1 Seksuell lavalder er en aldersgrense som et lands lov har satt for når man kan ha seksuell omgang. Den norske straffeloven regulerer dette i to ulike straffebud, §§ 195 og	7
3.2 Hva er normal seksuell lek mellom barn?	7
Normal seksualitet i alderen 0-6 år	7
3.3 Når er barns lek overgrep?	8
3.4 Kort om barns seksuelle utvikling	8
4.0 Ansatte som begår overgrep	8
5.0 Hvem henvender man seg til ved mistanke	9
5.2 Mottak av mistanken eller anklager	10
6.0 Informasjon	10
6.1 Målsettinger med å gi informasjon	10
6.2 Hvem kan gi informasjon	11
6.3 Informasjon til de andre ansatte i barnehagen	11
6.4 Den ansatte som er mistenkt eller anklaget	12
7.0 Forebygging	12
Viktig med informasjon til barna fra de voksne	12
Intern organisering	12
Politiattest	13
7.1 Kunnskapsbygging	13
Vedlegg: Rutine for barneverntjenestens håndtering av mistanke om vold	14

Forord

Denne veilederen gjelder krisehåndtering i forhold til seksuelle overgrep og vold, overgrep som kan ha skjedd både i barnehagen og i hjemmet.

Det er ikke opp til barnehagen å avklare spørsmålet om et barn har vært utsatt for seksuelle overgrep, det er annet fagpersonell som skal ivareta dette. Det er imidlertid viktig at barnehagen tilkjenner bekymringer de har til enkeltbarn.

Å ta fatt i en slik sak krever varsomhet og faglighet, i tillegg til dokumentasjon av hva som har ført til din bekymring. Nettopp fordi usikkerhet som oftest vil være tilstede, er det nyttig med samarbeidspartnere.

Barnehagene drives etter Lov om barnehager, og loven har formuleringer som tilsvarer barnevernloven § 6-4 vedr. opplysningsplikt (se kapittel 10.2 om opplysningsplikt til barneverntjenesten).

Råd fra barn og unge som har vært utsatt for seksuelt misbruk:

- Du trenger ikke kunne mye
- Du må lytte til det jeg sier uten at du selv kommer i en krise
- Du må hjelpe meg å finne ut hva slags muligheter jeg har til å få hjelp

Vi oppfordrer alle ansatte til å forberede seg på ”det utenkelige”.

1.0 Hva er seksuelle overgrep?

1.1 Juridisk definisjon

Seksuelle overgrep er når en autoritetsperson tvinger, lokker eller truer barnet til å delta

i eller å se på seksuell omgang, handling eller atferd. Seksuelle overgrep deles juridisk

(straffelovens kap. 19 om seksuallovbrudd) inn i følgende kategorier:

- *Seksuell omgang*; kan være samleiesurrogater eller samleie analt, oralt og/eller vaginalt
- *Seksuell handling*; kan være beføling av barnet og/eller at barnet tvinges til å ta på overgriperens kjønnsorganer
- *Seksuell atferd*; ikke fysisk kontakt – vise barnet pornografi, tvinge barnet til å se på seksuelle handlinger, blotte seg, tvinge barnet til seksuelle handlinger med seg selv, til å vise seg fram i ulike positurer, fotografere eller filme barnet i seksuelle stillinger

Straffelovens kap. 19 - §§ 195, 196, 200 og 201

1.2 Psykologiske definisjoner

Et seksuelt overgrep er når en person manipulerer, lurer, tvinger, truer eller lokker en annen til å delta i seksuelle aktiviteter den andre ikke er moden til eller ikke vil være med på, når den andre ikke er i stand til å vurdere eller forstå rekkevidden av det som skjer. Det er enhver form for seksuell kontakt den andre ikke er i stand til å si ja eller nei til p.g.a. alder, evne, beruselse, redsel, frykt eller trusler. Det er når handlingen er ulovlig, når den er hemmelig og ikke tåler dagens lys.

Det er seksuelle overgrep når en person misbruker sin posisjon som autoritet på en eller annen måte, og involverer barnet i seksuell handling. Omgang eller atferd som uansett omstendighet er overgriperes ansvar. Seksuelle overgrep mot barn kan altså ta form av blotting, kinking, fotografering, verbale kommentarer av seksuell natur, seksuelt preget berøring, oralsex, samleie eller innføring av gjenstander i kroppens hulrom etc. Det dreier seg om handlinger som barn ikke kan forstå, ikke er modne for eller kan gi informert samtykke til.

Som vi ser ovenfor er mange av definisjonene fokusert på forholdet mellom voksne og barn, men dette kan også gjelde for uønsket seksuell kontakt mellom barn og tenåringer.

Incest er inkludert i definisjonene, et utvidet incestbegrep som inkluderer alle som innehar en foreldrerolle/omsorgsrolle til barnet. Søskenincest kommer også inn her.

Mange av de mest brukte sosialpsykologiske definisjonene sier ikke noe konkret om hva

de seksuelle handlingene består i, dermed favner definisjonene lettere opp den store variasjonen av overgrep, bl.a. overgrep som muliggjøres gjennom moderne informasjonsteknologi.

1.3 Fysiske og psykiske tegn

Mange barn som er utsatt for seksuelle overgrep ønsker eller klarer ikke å fortelle om dette til andre. Dette skyldes ofte stor grad av lojalitet og/eller trusler fra overgriper.

Barnet kan som regel med sitt kroppsspråk likevel sende ut signaler om at noe er galt.

Det kan være vanskelig å skille disse signalene fra lignende tegn på at det er noe annet som plager barnet, for eksempel omsorgssvikt eller vantrivsel. Man bør alltid forsøke å finne ut bakgrunnen for barnets unormale atferd. De vanligste symptomene på at barn er utsatt for seksuelle overgrep er:

- forandring i atferd
- spiseforstyrrelse
- seksualisert atferd
- umotivert gråt eller angstreaksjoner

- søvnløshet eller mareritt, uforklarlige sykdom symptomer, magesmerter, hodepine, urinveisinfeksjoner eller kjønnsykdommer
- manglende konsentrasjon, tristhet, depresjon
- hyperaktivitet eller passivitet
- destruktiv atferd eller fysisk overgrep mot andre
- læringsvansker
- få venner

Seksuelle overgrep etterlater vanligvis ikke varige fysiske forandringer, av og til kan man påvise tydelige fysiske spor gjennom en medisinsk undersøkelse. Sårhet i underlivet kan gjøre slik at barnet har problemer med å sitte og gå normalt. Blødninger, utflod og gjentatte urinveisinfeksjoner kan være tegn på overgrep – og jo yngre barnet er jo mer mistenkelig er slike symptomer.

Det er viktig å være klar over at mange av uttrykkene er av generell karakter, og kan bety at barnet er utsatt for ulike former for belastninger. Seksuelt misbrukte barn vil oftest ha en kombinasjon av flere symptomer og reaksjoner som er beskrevet nedenfor.

Ta barnets signaler på alvor – og finn ut hva det er som plager barnet

Nedenfor følger en aldersinndelt oversikt over psykiske tegn og signaler. En del av signalene som er beskrevet innenfor de yngre aldersgruppene, kan være like aktuelle i eldre aldersgrupper. *Barn kan gi vage signaler og signalene kan være reaksjoner på andre forhold.*

1.3.1 Små barn 0-2 år

- angst under stell og bleieskift (f. eks ikke kontakt på stellebordet, vil ikke skifte bleie, spriker med beina, blir vasket og «sier mer»)
- generelt engstelige, klamrende, sutrete og sinte
- skriketokter og/eller panikkanfall
- forstyrret søvnmønster
- generelle tegn på mistrivsel
- uttrykksløs, mimikkfattig, trøtt

1.3.2 Barn 3-5 år

- fortelle med ord at de er utsatt for overgrep
- det triste eller det veldig blide barnet du ikke kommer inn på
- gi uttrykk for at det er noe de ikke tør, kan eller vil snakke om
- kan isolere seg eller bli «plagsomt» kontaktsøkende
- smerter i magen og/eller i hodet

- smerter og sårhet i underlivet
- vil ikke tisse og bæsje i barnehagen
- plutselig gråt og raseri
- problemer med vannlating/avføring etter at de har blitt renslige
- hyppige mareritt hvor barna kan bli paniske og utilgjengelige for trøst
- fjerne og stirrende i perioder
- fortvilelse, angst og depresjon
- problemer med å spise (spesielt ved oralt misbruk)
- seksualisert adferd og/eller utagerende adferd som er uvanlig i forhold til alder og modenhet.

1.3.3 Barn 6-12 år

- de har psykisk vondt
- de har ikke lyst å leve, gir uttrykk for et vanskelig liv eller truer med å ta livet av seg
- sterk skam- og skyldfølelse kan bidra til at barnet isolerer seg
- blir lukket, avflatet og mimikkfattig, innadvendt og deprimert
- blir aggressive, vanskelige og/eller hyperaktive
- får lærevansker
- pendle mellom ekstrem atferd som barnslige og klamrende til sinte og anklagende
- uforutsigbare, hører stemmer, føler seg dirigert av fantasipersonligheter, lange perioder med fjernhet, leve ut ulike personligheter. Dette kan være barn som dissosierer, dvs. splitter opp verden for å overleve
- stikker seg bort for å unngå situasjoner som minner om overgrepssituasjonen
- lar seg utnytte seksuelt
- forvirret i forholdt til sin kjønnsrolle
- hygieneproblemer – tvangsmessig opptatt av renslighet eller nekte å dusje

Uansett alder – voksne som er villige til å se og hjelpe barnet er viktig

2.0 Barn i risikosituasjoner

Noen barn er mer risikoutsatte for overgrep enn andre, for eksempel barn som er ensomme og sosialt isolerte, og barn med svak utviklet tilknytningsatferd. Barn av rusmisbrukere og foreldre med alvorlig psykiske lidelser, funksjonshemmede barn, enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, barn i voldelige familier, samt barn med en mangelfull tilknytning til foreldre har forhøyet risiko for overgrep. (*Seksuelle overgrep mot barn, 2001*). Andre risikofaktorer er seksualisert atferd og tidligere overgrep. De som begår overgrep er som oftest i barnets nærmiljø. (Q-1085 Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn).

Seksuell adferd ut over det normale og foreldres uro må alltid tas på alvor.

Hvis man er i tvil, bør man søke råd.

3.0 Barn som begår overgrep

Det er viktig å være oppmerksom på at også barn kan begå overgrep. Barn kan krenke barn som både er yngre og eldre enn seg selv. Barn kan tvinges, lokkes og lures av søsken eller andre barn til å utføre overgrep. Følgende kjennetegn kan hjelpe oss når vi mistenker at det forekommer seksuelle overgrep mellom barn:

1. Maktforholdet mellom barna. Overgrep skjer oftest ved at et barn med makt utnytter et annet barn. Det andre barnet kan være svakere eller yngre.
2. Ofte er trusler involvert. I vanlig seksuell lek er det gjensidighet og en frivillig avtale om at leken er noe barna skal holde for seg selv. Når det gjelder overgrep har det ene barnet bestemt at det andre skal holde det som skjer hemmelig.

3.1 Seksuell lavalder er en aldersgrense som et lands lov har satt for når man kan ha seksuell omgang. Den norske straffeloven regulerer dette i to ulike straffebud, §§ 195 og

196. <http://www.lovdatab.no/all/tl-19020522-010-023.html#195> Sistnevnte forbyr seksuell omgang med personer under 16 år, mens førstnevnte straffer seksuell omgang med barn under 14 år. Derfor er maksimumsstraffen for brudd på § 195 høyere, i tillegg til at samleie gir en minimumsstraff på 2 år.

3.2 Hva er normal seksuell lek mellom barn?

- Den er motivert ut fra gjensidig nysgjerrighet
- Den er lystbetont for begge parter
- Den preges av felles utforskning; den har en karakter som kan forventes ut fra barnets alder

Normal seksualitet i alderen 0-6 år

Barn blir tidlig opptatt av sitt kjønnsorgan og kan nyte og ta på dette. Dette skjer vanligvis fra 2-års alder. De er opptatt av hverandres kjønnsorganer (sterkest fra 3-års alder) og de leker en del leker for å utforske kjønn (for eksempel doktor lek). En del barn bruker også seksuelle ord og en stor del av barna prøver også å berøre mors eller andre kjente kvinners bryster og fars kjønnsorgan. Det er uvanlig at barna prøver å berøre genitalier til folk utenfor familien eller at de ber voksne om å berøre barnas kjønnsorganer.

3.3 Når er barns lek overgrep?

- Når det er mangel på gjensidighet - den ene har makt over den andre
- Når den er ulystbetont for en av partene
- Når den er preget av en voksen måte å leve ut seksualiteten på (inntrengning i kroppens hulrom, slikking/suging av kjønnsorganer) Aktuell litteratur: Langfeldt, Thore: Barns seksualitet. Pedagogisk forum 2000

Vær oppmerksom på maktforholdet mellom barn

3.4 Kort om barns seksuelle utvikling

Når barn forteller oss historier eller viser adferd som gjør oss bekymret, er det viktig å ha noen kunnskaper om hva som er normal og forventet seksuell utvikling hos barn i ulike alder. (*Seksuelle overgrep mot barn*, 2001).

I hverdagen bør normal seksuell lek over 4-5 års alderen møtes med anerkjennelse, diskresjon og eventuelt henvisning til det private rom. Den voksne kan sette ord på det barnet gjør for eksempel «Du undersøker tissen, ser jeg». Man må imidlertid forsikre seg om at ingen av barna er presset eller lider overlast. Voksne bør også signalisere til barna at de kan spørre voksne hvis de lurer på noe. Det er viktig å få tak i stemningen rundt slik seksuell lek, om den er god eller preget av angst, ubehag eller usikkerhet. Det kan være en god pekepinn å kjenne etter egen magefølelse.

Et barns atferd kan oppleves som ubehagelig; en kan oppleve at egne eller andres grenser blir krenket av barnet, en føler seg invadert, det er noe rart eller annerledes i kroppskontakten eller med måten barnet henvender seg på; det er noe i blikket en reagerer på. Da er det grunn til å følge opp barnet, gi barnet anledning til å snakke og eventuelt still spørsmål som: Hvor har du lært det, hvem har lært deg det, hvor har du sett dette? Kanskje kan den voksne på denne måten komme på sporet av overgrep. Alternativt kan den voksne bli beroliget ved at det er en naturlig årsak til atferden.

Barn som har vært utsatt for overgrep skal ikke usettes for mange samtaler som kan være påvirket av voksne. Følgende momenter er viktige å huske i samtale med barn:

- Vær åpen for å ta imot det barnet måtte ønske å fortelle om seksuelle overgrep.
- Barnet bør i størst mulig grad fortelle fritt.
- **Det er viktig at det ikke stilles ledende spørsmål!**
- Ikke spør flere spørsmål enn nødvendig for å forvise det om at du har forstått barnet rett eller avklare hvordan barnet kan hjelpes videre.
- Man bør ha i minne at voksne kan ha ulike grenser for hva som oppleves ubehagelig.

4.0 Ansatte som begår overgrep

Det er styrer/daglig leder i barnehagen som har ansvaret for at barn ikke utsettes for seksuelle overgrep så lenge de oppholder seg i barnehagen. Det er viktig å ha

kunnskap om betydningen av omsorgspersoners atferd og være bevisst sine holdninger til overgrep mot barn.

Overgrep mot barn fra en ansatt stiller spesielle krav til kommunikasjon og informasjon, eier har ansvar både for barna og for den ansatte. Taushetsplikten innebærer en plikt til å hindre at andre får kjennskap til opplysninger om noens personlige forhold, en må også ivareta mistenktes rettigheter.

Barns interesser bør veie tyngst i de avgjørelser som må tas. Hensynet til barna kan tilsa at den ansatte fjernes fra stillingen, arbeidsgiver må da fravike hovedregelen om retten til å uttale seg før vedtak treffes. Se også veilederen *Mistanke om ansattes seksuelle overgrep mot barn* Q-1047 fra Barne- og familiedepartementet.

Barns interesser bør veie tyngst

5.0 Hvem henvender man seg til ved mistanke

Ved mistanke om seksuelle overgrep fra barnets omsorgspersoner kan man henvende seg til nærmeste overordnede eller ringe det lokale hjelpeapparatet, evt. for å drøfte saken anonymt. Utgangspunktet er at man har meldeplikt til politi og barneverntjenesten ved straffbare forhold. **Se forøvrig Ringerike kommunes samarbeidsrutiner mellom barnehage og barnevern.**

Styrer /daglig leder skal ivareta saken. Styrer/daglig leder tar videre kontakt med andre samarbeidspartnere som for eksempel:

5.1: Akutt:

Politiet for hjelp til å vurdere anmeldelser/arbeidsrettslige skritt/legge saken bort, de kan også kontaktes for generelle råd og veiledning **tlf. 02800/**

Barneverntjenesten tlf. 32 11 74 00 eller **barnevernsvakta: 91 11 46 00** mellom 15.00-22.00 hvor saken også kan drøftes anonymt.

Legevakt/overgrepsmottak tlf. 32 11 11 11

Anbefaler barnevernet eller politiet at vi går videre med saken, skal

*** kommunale barnehager kontakter Rådmannen/kommunalsjef for Barn og unge.**

*** private barnehager evt. kontakter styreleder, avgjøres av den enkelte barnehage**

Melding til barneverntjenesten bør alltid skje i samråd med styrer. Dersom styrer ikke vil gi opplysninger om bekymringen til barneverntjenesten, har den som er bekymret et selvstendig ansvar for å informere barneverntjenesten, jf. barnehageloven § 22. Hvis man er i tvil om bekymringen til barneverntjenesten vil være tilstrekkelig for å gi barnet god nok beskyttelse raskt nok, bør en kontakte politiet.

5.2 Mottak av mistanken eller anklager

a) Når mistanken eller anklagen kommer fra barnet selv eller et annet barn

- Lytt og noter ned det barnet har å fortelle. Unngå å stille ledende spørsmål.
- Det er viktig å ikke love hemmeligholdelse. Forklar at opplysningene kan være så alvorlige at andre voksne må få vite om dette.
- Orienter umiddelbart nærmeste overordnede.
- Vurder barnets behov for oppfølging videre.

b) Når mistanken eller anklagen kommer fra en ansatt eller en annen voksen/-foresatte

- Dersom en ansatt i virksomheten har mistanke eller opplysninger om seksuelle overgrep, skal vedkommende umiddelbart kontakte nærmeste overordnede av virksomheten.
- Dersom mistanken gjelder daglig leder, må den nærmeste overordnede til daglig leder orienteres umiddelbart.
- Noter ned opplysningene som blir gitt fra ansatte eller fra foresatte å be om diskresjon. Opplysningene vil bli gitt til daglig leder.
- Ta hensyn til at det kan være flere som er offer i samme sak, venninnegrupper, flere barn i samme barnehage, flere offer med samme overgriper.
- Være oppmerksom på reaksjoner hos andre barn/unge i denne tiden

6.0 Informasjon

Overgrep mot barn i barnehager kan medføre en krisesituasjon som stiller spesielle krav til informasjon og kommunikasjon. Dersom det oppstår mistanke om at en ansatt i barnehage har begått et seksuelt overgrep mot et barn, og dette blir kjent i resten av miljøet, vil det føre til et stort press på styret ved den enkelte enhet.

Styret/daglig leder skal sørge for å ivareta både barnets og den ansattes interesser, samtidig som det vil bli stor pågang fra andre barn, foreldre/foresatte og media som vil ha informasjon.

Det vil kunne oppstå rykter og sladder som kan medføre en ytterligere belastning for de personene som er direkte berørt, men også for andre i barnehagen.

Selv om informasjonsbehovet er stort, bør følgende vurderes:

- Taushetsplikten setter grenser for hvem som skal ha informasjon
- Hensynet til politietterforskningen vil medføre et behov for politiet til å begrense eller styre informasjonen. De opplysninger som gis må ikke ødelegge for den videre etterforskningen. **Der politiet er inne i bildet skal informasjon alltid gis i samråd med dem.** Det er lederens ansvar å ta initiativ til nødvendig informasjon i samarbeid med kommunalsjef/**øvrige samarbeidsparter**

6.1 Målsettinger med å gi informasjon er

- Forebygge nye overgrep.

- Forebygge og dempe krise hos de involverte og sikre at de får nødvendig hjelp.
- Forebygge og dempe konflikter i miljøet.
- Skape forståelse for politiets og hjelpeapparatets fremgangsmåte.
- Sikre forsvarlig saksgang.
- Hindre ryktespredning, spekulasjoner og forhåndsdømming.
- Politiet kan komme i kontakt med personer som har relevant informasjon.
- Hindre lekkasje til pressen.

6.2 Hvem kan gi informasjon

Dette kan variere, men følgende instanser kan være aktuelle:

- Politiet.
- Eier av virksomheten (repr. v/kommunalsjef og styrer/daglig leder/styreleder).
- Representanter for hjelpeapparatet (barnevernet).
- Den enkelte ansatte kan **ikke** gå ut med informasjon.

Det kan skilles mellom flere grupper av personer og aktører som har behov for informasjon og kommunikasjon. Disse er:

- De forskjellige aktørene som har ansvaret for å håndtere overgrepssaken.
- Barn som er eller kan ha blitt utsatt for overgrep og deres foreldre (de/den av foreldrene som har foreldreansvar).
- Den ansatte som er mistenkt.
- Andre ansatte i barnehagen.
- Andre barn som er eller har vært i barnehagen hvor den mistenkte er ansatt.
- Resten av foreldregruppa.

Mediehåndteringen:

Det er kommunalsjef Barn og unge eller styrer/daglig leder som uttaler seg ved henvendelser fra media. Private barnehager handler etter egen rutine.

6.3 Informasjon til de andre ansatte i barnehagen

Når mistanken er reell, vil det være nødvendig å gi informasjon til andre ansatte som har oppgaver i forhold til det aktuelle barnet. Disse ansatte har behov for veiledning for hvordan de skal forholde seg til resten av barnegruppa. Andre ansatte skal i utgangspunktet ikke få opplysninger om et overgrep, da de ikke har behov for slike opplysninger for å utføre sitt arbeid. Det kan for eksempel være vaktmester, rengjøringspersonale og barnehagelærere/BUA/assistent som ikke har oppgaver i forhold til det aktuelle barnet. Det må foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak om hvilke opplysninger personale skal få. Færrest mulig bør vite om hvilke barn som kan ha vært utsatt for overgrep. Den ansatte som er mistenkt har også krav på diskresjon. Der mistanken om overgrep blir kjent blant de ansatte, vil det kunne få en negativ virkning på arbeidsmiljøet.

Det må også vurderes i hvert enkelt tilfelle om bestemmelsene i taushetsplikten åpner for å kunne gi en informasjon til andre barn og deres foreldre.

Hovedregelen er at det ikke skal gis opplysninger i større utstrekning enn det som er absolutt nødvendig.

6.4 Den ansatte som er mistenkt eller anklaget

Den ansatte som er mistenkt er direkte berørt. Informasjon kan gis uten hinder av taushetsplikten. Den ansatte bør få tilbud om å ha med tillitsvalgte eller annen fullmektig.

Vedkommende har også rett til bistand av advokat, og har også krav på diskresjon. Det er viktig at informasjonen koordineres av politiet. Ansettelsesforholdet bør vurderes (suspensjon).

7.0 Forebygging

Er det mulig å forebygge? Vi kan snakke med barn uten å skremme dem, det handler om å gjøre barna kompetente. De som begår overgrep prøver ofte å lokke barn, å få dem til å samarbeide. Forberede barn på uventede situasjoner, at de kan hyle, skrike og løpe. Vi kan si til barn at de ikke skal bli med fremmede, at ingen har lov til å røre deg hvis du ikke vil. De ikke har lov til å kle av seg sammen med andre voksne. At de skal si fra hvis de opplever noe.

Viktig med informasjon til barna fra de voksne

- Hva er seksualitet?
- «Normalt forhold» - lære kroppen sin å kjenne.
- Respektene barnas privatliv.
- Hva er gode berøringer/riktige?
- Barn kan onanere, men oppfordre de til å gjøre det alene.
- Voksne usikre, barn også.
- Du bestemmer over kroppen din.
- Lære barna at de kan si nei.

Barn trenger å kjenne ordene og få lov til å snakke om kroppen. Vi kan hjelpe barn til å få et positivt og godt forhold til kropp og nærhet. Helsesøster kan bidra i forebyggingsarbeidet – flere programmer tilgjengelig. Psykolog i helsetjenesten kan også være til hjelp for barnet, familien og veilede i prosessen.

Intern organisering

Barnehagen må organisere driften slik at man minsker risikoen eller muligheten for overgrep.

Politiattest

Lov om Barnehager § 19 " Den som skal arbeide i barnehage må legge frem tilfredsstillende politiattest. Attesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn".

Gjør barn kompetente – snakk med dem!

7.1 Kunnskapsbygging

Ansatte i barnehager må få den nødvendige kunnskap om barns signaler på at de kan ha blitt utsatt for et seksuelt overgrep. Vi må snakke med barna og være lydhøre. Den voksne må stole på magefølelsen, ta bekymringen på alvor og finne årsaken. **Barn lyver seg ikke inn i vanskeligheter, men ut av vanskeligheter.**

Man må være oppmerksom på barnas signaler. Hva sier barnet? Stusser du på noe? For eksempel « Det kommer melk ut av tissen på pappa». Gjenta det siste barnet sier, uten å legge til noe eller trekke noe fra. Ikke avbryt og flytt oppmerksomheten. Tål pauser- vær avventende, oppmerksom, ærlig og tydelig. **Vis barnet anerkjennelse!**

Eksempler på spørsmålsformuleringer i samtale med barnet:

- «Fortell, hvordan er det å være deg da?»
- «Fortell, hva skjer da?»
- «Hvordan har du det da?»
- «Det du forteller er så viktig at jeg vil fortelle det til ... (navnet til styrer/daglig leder)»
- «Det du forteller er så viktig for deg at jeg må tenke litt på det» (hvis du må vinne litt tid/kontakte andre voksne)

Barn kan gi uklare signaler, og de fleste signaler kan ha andre årsaker enn at barnet blir utsatt for overgrep. **Husk: en vond hemmelighet er ingen hemmelighet!**

Barnehagen må ha tilgang til relevant litteratur, som for eksempel bøkene «Sveket», «Si det til noen», «Jeg er meg, min meg!» og «Jeg sa ikke kom inn».

Aktuelle veiledere fra Barne- og likestillingsdepartementet

- [Opplysningsplikt til barnevernet og barnevernets adgang til å gi opplysninger](#)
- [Formidling av opplysninger og samarbeid der barn utsettes for vold i familien](#)
- [Seksuelle overgrep mot barn, en veileder for hjelpeapparatet i PDF-format](#)
- [Mistanke om ansattes seksuelle overgrep mot barn](#)

Referanser til lover og forskrifter:

Barnehageloven kap. 6, §§ 22 og 23

Opplæringsloven kap.15 § 15-3

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler § 5

Lov om barneverntjenester kap. 4 og kap. 6 § 6-4

Straffeloven § 139

Rundskriv Q-24/2005

Konkrete spørsmål som hva, hvor, hvem og fortell.

Vedlegg: Rutine for barneverntjenestens håndtering av mistanke om vold.

Rutinen er basert på/ hjemlet i:

Lov	Lov om barneverntjenester § 4-12, bokstav c, § 4-6, 2.ledd og § 6-8.
-----	--

Ansvar for oppfølgingen av rutinen:

Barnevernleder har det overordnede ansvaret. Hver sak har en saksbehandler som har ansvaret for at rutinen følges.

Hensikt:

Sikre at barneverntjenesten utfører sitt arbeid på en lovmessig og best mulig måte for alle parter.

Rutine:

Når barneverntjenesten får bekymringsmelding om at barnet blir/kan bli utsatt for vold/ overgrep (straffbare handlinger):

- Snakke med melder for å få utfyllende opplysninger.
- Drøfter situasjonen internt.
- Drøfter saken med familie/So.koordinator/etterforsker
- Vurderer hvem som snakker med barnet og når dette skal skje
- Sender skriftlig underretning om mulige straffbare forhold til politiet

Sakens alvorlighetsgrad avgjør om dette blir gjort samme dag eller om prosessen tar lengre tid.

Barneverntjenesten samarbeider med politiet i forhold til videre saksgang.

Barneverntjenesten eller politiet snakker med foreldrene.

- Barneverntjenesten foretar en vurdering i forhold til om barnet skal akutt plasseres utenfor hjemmet.
- Barneverntjenesten vurderer om et opphold på krisesenteret kan være aktuelt
- Ved en akutt plassering kan barneverntjenesten være avhengig av hjelp fra skolen i form av at barnet kan være på skolen mens barnevernet fatter akuttvedtak og finner plasseringssted.
- Eller bistår barneverntjenesten i samtaler med barnet og/eller følger barnet til plasseringssted der det blir gjort en vurdering at dette er til barnets beste.
- Avhør av barnet i Tingretten eller på barnas hus i Oslo, fortrinnsvis barnas hus.

- Avhørene blir tatt opp med lyd og bilde.
- Legeundersøkelse vurderes – politiet begjærer rettsmedisins undersøkelse.
- Barneverntjenesten informerer rektor/styrer om hva som skjer i saken.
- Ved en flytting tar barneverntjenesten ansvar for at barnet besøker den «gamle» klassen/barnehagen dersom det er ønskelig og til barnets beste.
Dette avtales mellom barneverntjenesten og rektor/styrer.

Barneverntjenesten informerer politiet fortløpende om vesentlige endringer i barnevernssaken. Hva skjer med barnet, flyttinger etc. Hvilke tiltak har barneverntjenesten iverksatt? Alle vesentlige endringer siden saken ble påbegynt sendes skriftlig til jurist hos politiet. (*Jfr. Samarbeidsrutiner mellom barnehagen og barnevern i Ringerike kommune s. 5*)